

Poznań, dnia 23.03.2026 r.

Stanowisko
Komitetu Nauk Pedagogicznych Polskiej Akademii Nauk
w sprawie istniejącego standardu kształcenia nauczycieli wraz z istniejącymi wymogami
prowadzenia studiów przygotowujących do zawodu nauczyciela.

Komitet Nauk Pedagogicznych Polskiej Akademii Nauk (KNP PAN) przedstawia swoje stanowisko w sprawie istniejącego standardu kształcenia nauczycieli wraz z istniejącymi wymogami prowadzenia studiów przygotowujących do zawodu nauczyciela.

Niniejsze stanowisko wyraża swoje pełne poparcie dla stanowiska Zespołu ds. Jakości Kształcenia Nauczycieli przy KRASP z dnia 8 grudnia 2025 r. (w sprawie utrzymania istniejącego standardu kształcenia nauczycieli wraz z istniejącymi wymogami prowadzenia studiów przygotowujących do zawodu nauczyciela) uzupełnionego o dodatkową argumentację, a także zawiera wskazanie na potrzebę uporządkowania wybranych przepisów Rozporządzenia MNiSW.

KNP PAN w pełni popiera wszystkie argumenty zawarte w uzasadnieniu stanowiska Zespołu ds. Jakości Kształcenia Nauczycieli przy KRASP, jednocześnie je rozwijając poprzez przedstawienie dodatkowej argumentacji, a mianowicie:

1. Wprowadzenie w 2019 roku nowych standardów kształcenia nauczycieli efektywnie służyło podniesieniu jakości kształcenia nauczycieli. Standard ujednolicił poziom przygotowania nauczycieli do zawodu oraz wyeliminował wiele mechanizmów patologicznych w tym zakresie, będących między innymi skutkiem dowolności programowej i komercjalizacji uczelni. Postulowane przez niektóre środowiska ograniczenie zakresu Standardu i przekazanie kompetencji w jego kształtowaniu poszczególnym uczelniom niesie za sobą ryzyko powrotu do tych niechlubnych praktyk. W tym kontekście standard kształcenia nauczycieli pełni funkcję gwarancyjną – zapewnia zaplanowanie, realizację i weryfikację efektów uczenia się, w tym w ujęciu praktycznym. KNP PAN podziela opinię Zespołu przy KRASP i rekomenduje

utrzymanie standardu jako narzędzia zabezpieczającego porównywalność i kontrolę jakości kształcenia nauczycieli w skali kraju.

2. W przygotowaniu nauczycieli przedszkola i edukacji wczesnoszkolnej oraz pedagogów specjalnych kluczowa jest kolejność zdobywania kompetencji i realizacji efektów uczenia się. Wprowadzenie w 2019 roku nowych standardów kształcenia nauczycieli efektywnie służy podniesieniu jakości kształcenia nauczycieli przedszkola i edukacji wczesnoszkolnej. Edukacja elementarna dziecka jest jednym z najbardziej wymagających obszarów pracy nauczyciela, ponieważ odpowiada on za codzienne wspieranie dziecka/ucznia w okresie jego intensywnych przemian: poznawczych, emocjonalnych, społecznych, językowych czy fizycznych.

W przygotowaniu nauczycieli przedszkola i edukacji wczesnoszkolnej kluczowa jest ciągłość kształcenia, co pozwala na spiralne oraz sekwencyjne rozwijanie kompetencji i postaw niezbędnych do tworzenia wspierającego i integrującego środowiska uczenia się. Program profesjonalizacji przyszłych nauczycieli obejmuje podstawy merytoryczne (w zakresie języka polskiego, języka obcego, matematyki, przyrody, edukacji społecznej muzyki, plastyki, techniki, edukacji zdrowotnej, wychowania fizycznego i etyki) oraz specjalistyczne przygotowanie dydaktyczne, metodyczne i wychowawcze wraz z odpowiednią liczbą godzin praktyk w przedszkolu i klasach I-III.

Ponadto edukacja zintegrowana wymaga od przyszłego nauczyciela umiejętności tworzenia wartościowych okazji edukacyjnych, kształtowania doświadczeń dzieci rozwijających ich umiejętności uczenia się, współpracy i zaufania do innych, otwartości poznawczej, kreatywności, umiejętności regulacji emocji i wiele innych. Przygotowanie dzieci /uczniów do odniesienia sukcesów w następnych etapach rozwojowych wymaga od nauczycieli wielu kompetencji, które trudno rozwinąć w trzyletnim cyklu kształcenia. Dłuższy, całościowy cykl kształcenia sprzyja osiągnięciu przez przyszłych nauczycieli profesjonalnej i etycznej dojrzałości do konstruowania złożonej, a jednocześnie otwartej na zmiany praktyki edukacyjnej, co w zawodzie o wysokiej odpowiedzialności społecznej ma znaczenie kluczowe.

Jakakolwiek próba powrotu do trzyletnich studiów doprowadzi do daleko idącej erozji standardów przygotowania zawodowego nauczycieli wczesnej edukacji. Zespół wskazuje, że pięcioletnie, spójne studia najlepiej gwarantują przygotowanie nauczyciela zgodnie ze specyfiką pracy w przedszkolu i szkole na etapie początkowym oraz profesjonalizacji pedagoga specjalnego.

Dłuższy, całościowy cykl kształcenia sprzyja osiągnięciu przez przyszłych nauczycieli dojrzałości mentalnej i etycznej, co w zawodzie o wysokiej odpowiedzialności społecznej ma znaczenie kluczowe. Przygotowanie nauczyciela w obu tych zakresach ze względu na

złożoność programu wymaga cyklu kształcenia pięcioletniego. Rozwiązania ograniczające konieczność dwukrotnej rekrutacji i wielokrotnego „resetu” ścieżki kształcenia, sprzyjają stałości grupy akademickiej, stabilności pracy dydaktycznej i praktyk oraz dobrostanowi studentów – co przekłada się na jakość przygotowania do zawodu. Ponadto z obserwacji ośrodków akademickich wynika niski poziom rezygnacji ze studiów (najczęściej ograniczony do pierwszego semestru), co oznacza mniejsze ryzyko przerwania kształcenia oraz większą przewidywalność dopływu kadr do systemu oświaty.

3. Spójność programu kształcenia (ciągłość treści, logiczne następstwo modułów, stabilność kadry i praktyk) jest warunkiem stabilnego budowania kompetencji nauczycielskich. Rekomendujemy rozwiązania premiujące programy całościowe i wewnętrznie konsekwentne. Standaryzacja kształcenia w skali ogólnokrajowej wzmacnia tożsamość zawodową oraz prestiż zawodu nauczyciela, a także ułatwia porównywalność przygotowania absolwentów niezależnie od uczelni. Postulaty sugerujące ograniczenie kształcenia nauczycieli do studiów licencjackich uważamy za nieodpowiedzialne.

4. Efektywność funkcjonowania standardu kształcenia nauczycieli została potwierdzona w wielu ośrodkach przez interesariuszy zewnętrznych. Współpracujący z uczelniami pracodawcy, dyrektorzy szkół i partnerzy instytucjonalni zwracają uwagę na zdecydowanie wyższe kompetencje zawodowe absolwentów kierunków nauczycielskich w porównaniu z okresem przed 2019 r.

Ponadto Komitet Nauk Pedagogicznych PAN zwraca uwagę na fakt, że Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 25 lipca 2019 r. w sprawie standardu kształcenia przygotowującego do wykonywania zawodu nauczyciela przewiduje trzy zasadnicze ścieżki kształcenia nauczycieli (nauczyciela przedmiotu, nauczyciela przedszkola i edukacji wczesnoszkolnej oraz nauczyciela pedagoga specjalnego), jednak nie uwzględnia odrębnego standardu dla zawodu pedagoga-wychowawcy przygotowującego do pracy m.in. na stanowisku pedagoga szkolnego czy wychowawcy świetlicy.

Pominięcie tej kategorii zawodowej jest niepokojące, ponieważ pedagog szkolny pełni w systemie edukacji specyficzne i bardzo istotne funkcje, które nie są tożsame z rolą nauczyciela edukacji wczesnoszkolnej ani pedagoga specjalnego. Do podstawowych zadań pedagoga szkolnego należy m.in. diagnozowanie sytuacji opiekuńczo-wychowawczej uczniów, prowadzenie działań profilaktycznych, wspieranie uczniów znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej, współpraca z rodziną oraz instytucjami pomocy społecznej, a także podejmowanie działań w obszarze pomocy socjalnej i interwencji wychowawczej. Warto

podkreślić, że w warunkach współczesnej szkoły zakres tych działań rozszerza się również o wsparcie uczniów z doświadczeniem migracji oraz ich rodzin, co wymaga szczególnych kompetencji społecznych, międzykulturowych i diagnostycznych.

Brak wyraźnego uwzględnienia zawodu pedagoga-wychowawcy w standardzie kształcenia może prowadzić do marginalizacji tej specjalności w systemie przygotowania nauczycieli oraz do niedostatecznego przygotowania kadr do realizacji zadań związanych z opieką, profilaktyką i wsparciem społecznym uczniów. W konsekwencji może to osłabiać jeden z kluczowych elementów funkcjonowania szkoły – system wsparcia pedagogicznego uczniów i ich rodzin.

Ważkim tematem, na który również wskazuje KNP PAN jest fakt, że obowiązujące Rozporządzenie Ministra Edukacji i Nauki z 14 września 2023 r. wygenerowało szereg sprzeczności i niejasności w zakresie uznawania zarówno kwalifikacji nauczycielskich jak i przygotowania pedagogicznego. Skutkuje to utrudnieniami w:

1. Zatrudnianiu nauczycieli w szkołach
2. Zatrudnianiu pedagogów w szkołach i placówkach opiekuńczo- wychowawczych
3. Przygotowywaniu oferty studiów na kierunkach pedagogicznych w Szkołach Wyższych i Uniwersytetach

W myśl Rozporządzenia Ministra Edukacji i Nauki z 14 września 2023 r. w sprawie szczegółowych kwalifikacji wymaganych od nauczycieli absolwenci nauczycielskich studiów wyższych, które rozpoczęły się po 2019 roku legitymują się kwalifikacjami do zajmowania stanowiska nauczyciela tylko wtedy, gdy ukończyli studia I i II stopnia lub jednolite studia magisterskie na tym samym kierunku i w tym samym zakresie [specjalności]. Zmienia to zasadniczo sytuację absolwentów studiów I stopnia, którzy już podjęli pracę, jednocześnie uzupełniając je na studiach II - go stopnia. Zapis o obowiązku kontynuowania studiów II stopnia na tym samym kierunku jest niezgodny z ideą Systemu Bolońskiego jako podstawy systemu kształcenia nauczycieli w Polsce (jedną z jego zasad jest zasada otwartości i elastyczności).

Zgodnie z nowymi przepisami brak kwalifikacji do podjęcia zatrudnienia przez absolwentów studiów licencjackich jest sprzeczny z PRK. Studia te dają pełne kwalifikacje pedagogiczne, co jest zgodne z Polską Ramą Kwalifikacyjną. Kwalifikacje pełne na poziomie VI PRK potwierdza dyplom ukończenia studiów pierwszego stopnia (<https://prk.men.gov.pl/polska-rama-kwalifikacji-prk-i-europejska-rama-kwalifikacji-erk/>).

Rozporządzenie, o którym mowa wprowadza chaos w zakresie przygotowania pedagogicznego. Z jednej strony standard kształcenia nauczycieli nie dotyczy pedagogów jako takich. Zał. nr 1 – dotyczy kształcenia nauczyciela przedmiotu, nauczyciela teoretycznych przedmiotów zawodowych, nauczyciela praktycznej nauki zawodu, nauczyciela prowadzącego zajęcia i nauczyciela psychologa; Zał. Nr 2 - nauczyciela przedszkola i edukacji wczesnoszkolnej; Zał nr 3 - nauczyciela pedagoga specjalnego, nauczyciela logopedy i nauczyciela prowadzącego zajęcia wczesnego wspomaganie rozwoju dziecka. Standard nie mówi o pedagogu, który przecież w większości przypadków nie prowadzi zajęć. Z drugiej jednak strony – np. pedagog szkolny jest zatrudniany na stanowisku nauczycielskim, co powoduje, że – zgodnie z obowiązującymi przepisami – wymagane jest od niego „przygotowanie pedagogiczne” Wymaganie tzw. „przygotowania pedagogicznego” od absolwentów studiów pedagogicznych I stopnia wydaje się niezrozumiałe. Przecież każdy absolwent studiów I stopnia na kierunku pedagogika posiada jednocześnie przygotowanie pedagogiczne. Komitet Nauk Pedagogicznych PAN zaniepokojony obowiązującymi zasadami kształcenia nauczycieli oraz przygotowania pedagogicznego apeluje o uporządkowanie przepisów w celu usunięcia sprzeczności w zakresie obu tych pojęć bowiem każdy nauczyciel jest pedagogiem, ale nie każdy pedagog posiada kwalifikacje nauczycielskie.

Z wyrazami szacunku

Przewodnicząca
Komitetu Nauk Pedagogicznych PAN

prof. dr hab. Agnieszka Cybal-Michalska